

TERMÍN: 04.03.2024

xx22633xx
Recenzia A
Ján Šebo
jan.sebo@vlada.gov.sk

*Prosím nezasahujte do tejto tabuľky*RECENZENT/KA (meno a priezvisko, pozícia, inštitúcia): **Ján Šebo**NÁZOV MATERIÁLU: **Fiktívni živnostníci**TYP VÝSTUPU*[1]: **komentár**

(pri spoločných výstupoch uviesť aj typy individuálnych vkladov):

ANALYTICKÝ ÚTVAR, REZORT: **Ministerstvo financií SR - Útvar hodnoty za peniaze**AUTORI/KY: **Adam Marek, Martin Murín, Adam Laczkó**

SPOLUAUTORI/KY: - ; - ; - ; -

RECENZNÝ FORMÁT*[2]: **1****PRIPOMIENKY:**

P.č	Pripomienka sa vzťahuje k (strana, odsek):	Text pripomienky*[3]	Odôvodnenie pripomienky	Vysporiadanie sa s pripomienkou*[4]
1	K celému textu	Zo štúdie je možné vnímať veľkú podobnosť (replikáciu) štúdie NKÚ (https://www.nku.gov.sk/documents/d/nku/-ne-samostatne-zarobkovo-	Autori by mohli jasne vymedziť, v čom replikujú štúdiu NKÚ a v čom ju dopĺňajú a akým spôsobom reflektujú na metodiku štúdie NKÚ. V množstve odporúčaní (vlastne vo všetkých) idú rovnakým smerom.	Náš komentár sa pozerá na problém z vrchu. Navrhuje možné riešenia, vyčísluje, o koľko prostriedkov verejné financie približne prichádzajú. NKÚ analyzuje vplyv zmeny paušálnych výdavkov na vyslaných živnostníkov v stavebníctve.

		cinne-osoby-1-pdf) z júla 2023.		
2	Str. 3, kapitola 1 odsek 2	Vyjasniť, prečo SZČO chápu autori ako zamestnávateľa.	Podstata živnostenského podnikania je vykonávanie ekonomickej činnosti na vlastný účet za účelom dosahovania zisku. Živnosť ako forma podnikania samostatne fyzickej osoby nie je primárne určená na výkon činnosti zamestnávateľa. Na to slúžia iné formy právnických osôb (obchodných spoločností).	Text sme upravili, aby bolo jasnejšie, že to tak nie je.
3	Str. 3, kapitola 1 odsek 2	Autori tvrdia nasledovné: „Dôvodom však nemusí byť väčšia podnikavosť jednotlivcov, ale nekalý prístup k uzatváraniu vzťahu medzi zamestnávateľom a pracovníkom.“. Odporúčam formulovať hypotézu tvrdenie autorov ako hypotézu	Ak je toto hypotéza, treba ju výskumom a dátami overiť a nielen tvrdiť bez jasného dôkazu.	Upravili sme texty v celom dokumente v súlade s pripomienkou.
4	Str. 4, Box 1	Odporúčam konfrontovať text (aj prílohu venovanú právnej analýze závislej práce a rozhodovania súdov)	Typický príklad, na ktorom by sa mohol overiť predpoklad existencie závislej práce by bola funkcia asistenta poslanca NRSR (viď podmienky výkonu práce asistenta	Pridali sme zmienky o poslaneckých asistentoch a tiež o finančných agentoch. V oboch prípadoch však konkrétny právny predpis umožňuje vykonávať činnosť ako SZČO, konkrétne napr.

		s podmienkami výkonu práce asistenta poslanca NRSR	poslanca: https://www.nrsr.sk/web/Static/sk-SK/NRSR/Doc/zd_informacie-kancelarie-asistenti.pdf Odporúčam konfrontovať znenie odseku 1 a odseku 2 na str. 4 dokumentu.	činnosť finančných agentov je priamo považovaná za podnikanie.
5	Str. 5, Graf 4	Vysvetlenie rozdielov v pojmoch „fiktívny“ a „falošný“ živnostník	Graf 4 - Dal by som si pozor na terminológiu. Pojem fiktívny živnostník sa v grafe zamenil za pojem falošný živnostník, čo môže vyvolávať iné ponímanie problému.	Opravili sme.
6	Str. 5, Graf 6	V grafe 6 by sa hodilo vyjadriť aj dôvod vysokého nárastu živnostníkov medzi rokmi 2015 až 2017, ktorý bol vyšší ako v prípade zavedenia zvýšených paušálnych výdavkov v roku 2017. Tiež by sa hodilo vysvetliť nárast počtu živnostníkov v roku 2022, ktorý bol tiež vyšší ako obvykle.	Takto prezentované dve daňovo-odvodové zmeny vyvolávajú nekritický pohľad na vplyvy v zmene počtu živnostníkov. Tiež sa mi nezdá, že by použitím štatistických metód bolo potvrdené autormi predpokladaný vplyv zmeny počtu „fiktívnych“ živnostníkov. Odporúčam konfrontovať so zisteniami štúdie NKÚ (2023), kde tento vplyv nepotvrdili.	Dopísali sme a upravili graf. Mierne prírastky pred výraznými zmenami (zlomami) prakticky kopírujú mierne narastanie časovej rady v celom rozsahu mimo pandemických rokov. Po odznení pandémie dochádza znovu k vysokému nárastu.

7	Str. 5, posledný odstavec	Autori tvrdia, že za podozrivé je možné označiť tie prípady, kedy je podiel osobných nákladov na tržbách firmy nižší ako sektorový benchmark. A do akej miery je možné vysvetliť tento jav iným biznis modelom spoločnosti, ktorá funguje na kontraktingu.	Autori neoverovali toto tvrdenie a utiekajú sa k prílišnému zjednodušeniu reality. Veď kontraktning je základom flexibility a inovácií, keďže firma sa môže sústrediť na činnosti s najvyššou pridanou hodnotou a ostatné činnosti môže outsourcovať ak má zvládnuté manažovanie dodávateľov?	Upravili sme texty aj výpočet, aby boli jasnejšie a priamočiarejšie. Predtým sme chýbajúce odvody napočítavali z globálneho priemeru skupiny, teraz postupujeme firma po firme. Do tabuľky 1 sme pridali interval. O subcontractignu uvažujeme tak, že chýbajúce odvody sú sumou iba pri najväčších firmách. Všetky ostatné firmy nezarátavame do konečnej sumy.
8	Str. 6, prvý odstavec	Aká časť z analyzovaných pracovných ponúk má charakter „možnosti voľby“ a aká časť „práca na živnosť“?	Metodika výskumu by mala byť postavená na overovaní faktov relevantnými vedeckými/analytickými metódami a nie stavať návrhy na domnienkach.	Pridali sme tabuľku do príloh.
9	Str. 6, druhý odstavec	Odporúčam jasne definovať pojem „podozrivá ponuka“. Odporúčam konfrontovať podmienky práce asistenta poslanca, aby autori začali priamo pri zdroji „problému“.	Autori nedefinovali pojem „podozrivá ponuka“ a preto sa z odborného textu začína stávať politický materiál, ktorý má dokázať „pravdu“ za každú cenu.	Za skutočne podozrivú považujeme tú, ktorá má možnosť voľby medzi TPP a živnosťou. Máme za to, že Profesia ponúka ponuky práce a nie je portálom, kde sa dopytujú dodávateľské služby.

10	Str. 7, prvý odstavec	Odporúčam do textu zahrnúť dôkladnú analýzu procesov (procesnú analýzu) podmienok získania živnostenského oprávnenia pre cudzinca vs. podmienok zamestnania cudzinca. Možno sa problém ukáže na strane regulátora a nie ekonomických subjektov súkromného sektora.	Ak chce cudzinec na Slovensku vykonávať ekonomickú činnosť, ktorá prináša hodnoty pre Slovensko, nie je na mieste preskúmať práve neefektívny systém zamestnávania cudzincov? A nie kritizovať, že v ekonomikách, kde je rýchlosť a flexibilita vysoko hodnotené aktívum, sa využívajú flexibilné formy ekonomickej činnosti.	Pre zamestnanie ľudí z tretích krajín (mimo EÚ) je potrebné, aby mali pracovné víza. Získať ich je náročnejšie, no neznamená to, že je to nemožné, a že preto je prípustné, aby sa proces obchádzal cez fingovanie podnikania, čo sa pravdepodobne deje. V prípadoch, kedy ide o nižšie kvalifikovanú prácu to môže mať veľmi negatívne dôsledky na pracovníka.
11	Str. 7, Kapitola 2, prvý odstavec	Odporúčam zásadne prepracovať celý odstavec	Tvrdenie autorov je absolútne mimo akýkoľvek výskumný a etický štandard. Autori nepreukázali, že by dochádzalo ku kriveniu konkurenčného prostredia. Minimálne pri IT firmách, ktoré skúmali v predchádzajúcej kapitole, si mali overiť výkonnosť a pridanú hodnotu v celom hodnotovom reťazci. Tiež mali preskúmať cez WTA a WTP ochotu vykonávať ekonomickú činnosť v rôznych formách vzťahu (pracovnoprávny vs. obchodnoprávny) pri tých fyzických	Ak firma, ktorá využíva fiktívnych živnostníkov neplatí za nich odvody ako by platila, keby to boli jej zamestnanci. Takto ušetrí 35 % nákladov, ktoré môže využiť napr. na vyššie platy. Zároveň vie ľudskú prácu využívať výrazne flexibilnejšie, pretože nie je nijak obmedzená Zákoníkom práce. Oproti firme, ktorá nevyužíva fiktívnych živnostníkov, ale svoju ľudskú prácu zamestnáva, získava konkurenčnú výhodu. Dokonca aj v IT sektore sú firmy, ktorých prevažná časť ľudskej práce je vykonávaná zamestnancami. Nikde v komentári nevravíme, že to má byť všetka činnosť, pripúšťame outsourcing, viď odpoveď v bode 7.

			<p>osobách, o ktorých autori tvrdia, že sú fiktívnymi živnostníkmi.</p> <p>Najväčším zamestnávateľom fiktívnych živnostníkov je Kancelária NRSR. Tam by mali začať autori svoje tvrdenia, keď už aplikujú prístup „name – shame – blame“.</p>	<p>Nie je nám zrejmé, akým cvičením by sme vyriešili WTA a WTP.</p> <p>NR SR funguje podľa zákona o NR SR, ktorý jej umožňuje využívať poslaneckých asistentov ako SZČO. Pravidlá sú platné od roku 2011 (predseda parlamentu – Sulík). Pridali sme zmienky do textu.</p>
12	Str. 7, Kapitola 2, druhý, tretí a štvrtý odstavec	Odporúčam doplniť do metodiky spôsob vyhodnotenia toho, aká časť vzorky by skutočne prešla na inú formu a ktorá strana trhu by bola elastickejšia.	<p>Autori neprezentovali dôkaz, že ide o fiktívnych živnostníkov, a následne automaticky prezentujú scenár, že by došlo vo všetkých prípadoch k dobrovoľnému kontraktu na oboch stranách (ponuka aj dopyt). Takýto predpoklad sa asi nezakladá na racionálnych základoch.</p> <p>Toto sú matematické prepočty bez skúmania ekonomickej reality. Matematicky môže vyjsť čokoľvek, ale autormi navrhované riešenia by pri zohľadnení dodatočných faktorov približujúcich model realite určite nedosiahli tento cieľ.</p>	Podľa ŠUSR sa jedná o živnostníkov, ktorí sami deklarovali, že ich činnosť mala charakter závislej práce. Pridali sme vysvetlenie, že práve toto predpokladáme. Z našich dát nie sme schopní spraviť robustnejšiu analýzu.
13	Str. 7, Kapitola 2, štvrtý odstavec	Autori by mohli spresniť metodiku a spôsob overenia toho, čo sú „výraznejšie zmeny“.	Autori neprezentovali v cieľi štúdie jasne to, v čom je ekonomický zmysel znížiť počet živnostníkov? Zvýšiť daňovo-odvodové zaťaženie určite časti vlastníkov výrobných faktorov? Nemali by autori preskúmavať aká	Text bol upravený. Celkové informácie o súbehároch máme iba z daňových priznaní- Nevieme však, či nejde napr. o situácie, kedy osoba popri závislej činnosti skutočne podniká, alebo popri závislej práci vykonáva činnosť fiktívneho živnostníka, alebo využíva príjem zo

		<p>Čo znamenajú „výraznejšie zmeny“ fungovania slovenského pracovného trhu?</p>	<p>časť živnostníkov má aj inú formu ekonomickej činnosti (napr. pracovnoprávných vzťah)? Aby sme videli, či je vôbec vhodné ničiť ekonomickú činnosť súkromných osôb.</p> <p>Nemalo by byť zmyslom štátnej regulácie napomáhať inováciám, flexibilitu pracovného trhu a možnosti sebarealizácie ľudí cez ekonomickú činnosť, z ktorej benefítujú zákazníci (dopyt)?</p>	<p>závislej činnosti, aby sa v prípade živnosti vyhla hranici obratu pre DPH. Takisto nevieme, aké skutočné náklady majú, keďže väčšina z nich používa paušálne výdavky a už vôbec nevieme určiť, ktorí z nich sú fiktívni živnostníci.</p> <p>Súhlasíme, že jedným z cieľov regulácií by malo byť napomáhať inováciám, no nie je to jediný cieľ (viď napr. regulácie zakazujúce detskú prácu, regulácie bankového trhu a podobne). Avšak cieľom regulátora by tiež malo byť dohliadať na napĺňanie a dodržiavanie vlastných regulácií, čo sa pri fiktívnych živnostníkoch pravdepodobne nedeje.</p>
14	Str. 7, Kapitola 2, 6 odstavec	<p>Odporúčam preskúmať aj dodatočné faktory „biznis dynamics“, aby sme vedeli zohľadniť aj faktor veku firmy, vek konateľov a aj to, či ide o „start-up“ alebo inú začínajúcu formu, ktorá overuje moderné (disruptive) spôsoby poskytovania služieb na trhu.</p>	<p>Samozrejme, že budú extrémne rozdiely v pomere osobných nákladov k tržbám. Vychádza to z rozdielnych ekonomických a biznis modelov týchto firiem. Ak by autori skúmali začínajúce (mladé) firmy, zistili by, že značná časť ani nemá osobné náklady, pretože majitelia majú stále iné príjmy z inej ekonomickej činnosti. Chceli by autori zakázať aj tento jav? Najväčšie rozdiely sú práve pri malých IT firmách s tržbami medzi 10 až 100 tis. Eur.</p>	<p>Upravili sme texty, aby bolo jasnejšie a pripúšťali ešte väčšiu mieru outsourcingu ako v pôvodnej verzii, viď odpoveď na bod 7. V tabuľke 1 uvádzame aj stĺpec „náklady na služby“, ktorý nekorešponduje s tým, čo uvádza recenzent. Malé firmy majú aj najnižší podiel služieb. Nie je to tak, že by v priemere offsetovali mzdové náklady nákladmi na služby.</p>
15	Str. 7, Kapitola 2, 6 odstavec	<p>Odporúčam prehodnotiť „sektorový“ benchmark</p>	<p>Chápem to správne, že autori použili údaje z top 5 firiem (z celkového počtu</p>	<p>Prístup k sektorovému benchmarku bol prehodnotený, viď odpoveď na bod 7. Tabuľka 1</p>

		<p>a použiť „medián“ a nie top 0,01% trhu.</p>	<p>9000 firiem) a podľa nich stanovili benchmark? A následne voči tomuto benchmarku posudzovali ostatné spoločnosti? Správne chápem, že 5 top firiem má určovať podmienky na trhu v oblasti zamestnávania?</p> <p>Akým spôsobom autori vysvetlia, že by sa 99,99% spoločností malo v obchodnom modeli prispôbovať 5 najväčším hráčom? Kto a na základe čoho stanovil hodnotu benchmarku na úrovni 50%? Vychádza táto hodnota z nejakej štúdie alebo empirického overenia údajov v príslušnom sektore v iných krajinách s podobnou legislatívou ako SR?</p>	<p>uvádza interval. Text hovorí iba o tom, že ak by firmy dosahovali aspoň určitý podiel osobných nákladov, chýbajúce odvody by boli cca XXX mil. eur.</p>
16	Str. 7, Kapitola 2, 6 odstavce	<p>V poznámke pod čiarou je nedostatočne vysvetlený postup výpočtu odhadu straty na odvodoch. Odporúčam dopracovať metodiku so zohľadnením faktorov ovplyvňujúcich spôsob rozhodovania firmy o nákladovej štruktúre v závislosti od požiadaviek jej zákazníkov.</p>	<p>Ak majú autori záujem o odbornú a transparentnú debatu, potom nech v osobitnom boxe prezentujú metodiku výpočtu (odhadu) nielen straty na odvodoch cez zmenu štruktúry nákladov vybraných firiem, ale aj ďalšie skutočnosti, napr. distribúciu príjmov týchto živnostníkov a dĺžku realizácie živnosti vs. Predchádzajúca a následná ekonomická činnosť týchto živnostníkov.</p>	<p>Doplnili sme texty.</p>

17	Str. 8, prvý odstavec	<p>Autori nedostatočne vyhodnotili ďalšie premenné (faktory), ktoré môžu naznačovať iné závery.</p> <p>Odporúčam dopracovať dôkazy (precizovať metodiku a analytickú časť), aby bolo možné súhlasiť s tvrdením.</p>	<p>Čo ak je dôvodom, že na trhu je dopyt po dodávkach programátorských služieb, pričom dopytujúce firmy majú vysokú mieru neistoty budúcich zákaziek vzhľadom na cenu programátorských služieb? Čo ak je práve činnosť IT pracovníkov dobre manažovateľná aj cez subkontrakting a nevyžaduje sa zvýšený dohľad a kontrola ako nad zamestnancami?</p>	<p>Upravili sme texty. Pri posudzovaní nejde o to, či je činnosť dobre manažovateľná cez subkontrakting, ale či sa naozaj jedná o subkontrakting. Otázkou je, ako k živej sile pristupuje samotná firma, ako rozhoduje o jej alokácií. Máme za to, že niekto v konečnom dôsledku musí vytvoriť ľudskú prácu v odvetví. Ak to nie sú malé firmy, lebo začínajú a veľké, lebo subkontraktujú, potom by to mali byť stredné firmy. Náš odhad vychádza z dopočtu chýbajúcich odvodov veľkých firiem práve kvôli tomu, že pripúšťame subkontrakting. Výrazne sme znížili hranicu, pridali interval a vypočítavame chýbajúce firmu po firme a nie z priemeru celej skupiny, ako sme to robili pôvodne.</p>
18	Str. 8, druhý odstavec	<p>Autori nedostatočne vyhodnotili ďalšie premenné (faktory), ktoré môžu naznačovať iné závery.</p> <p>Odporúčam dopracovať dôkazy (precizovať metodiku a analytickú časť), aby bolo možné súhlasiť s tvrdením.</p>	<p>Autori by museli do vzťahu zapracovať množstvo ďalších faktorov, aby preukázali, že dochádza k zneužívaniu postavenia na trhu. Minimálne Tabuľka 1 naznačuje opak. Čím vyšší podiel služieb na tržbách, tým menšia firma a teda nedokáže konkurovať veľkej firme.</p>	<p>Upravili sme texty, aby bolo jasné, že hovoríme o konkurenčnej výhode a nie o zneužívaní postavenia na trhu. Menšie firmy majú v skutočnosti v tabuľke 1 menší podiel nákladov na služby.</p>
19	Str. 8, druhý odstavec	<p>Autor tvrdia: „Vďaka neplateniu odvodov...“</p>	<p>Autori nepreukázali skutočnosť, že medzi skúmanými živnostníkmi</p>	<p>Upravili sme text, aby bolo jasné, že ide o neplatenie odvodov zamestnávateľmi, ktorí naozaj nič neodvádzajú za živnostníkov. Keďže</p>

		<p>Toto tvrdenie autorov je zavádzajúce.</p> <p>Odporúčam dopracovať dôkazy (precizovať metodiku a analytickú časť), aby bolo možné súhlasiť s tvrdením.</p> <p>Odporúčam posilniť etický prístup a držať sa prezentovaniu neoverených faktov a tvrdení.</p>	<p>dochádza k trestnej činnosti nezaplatenia dane a poistného.</p> <p>Ak mali autori na mysli, že daňovo-odvodový systém pre zamestnancov a živnostníkov zohľadňuje rôzne prvky, ktoré na konci dňa spôsobujú rozdielne zaťaženie, potom to tak treba aj uviesť v metodike a podrobiť dôslednému výskumu (analýze).</p>	<p>riešime fiktívnych živnostníkov, dovoľíme si trvať na tvrdení.</p>
20	Str. 8, tretí a štvrtý odstavce	<p>Odporúčam preformulovať tvrdenia bez dôkazov.</p> <p>Odporúčam dopracovať dôkazy (precizovať metodiku a analytickú časť), aby bolo možné súhlasiť s tvrdením.</p> <p>Odporúčam posilniť etický prístup a držať sa prezentovaniu neoverených faktov a tvrdení.</p>	<p>Oba odstavce sú značne tendenčné a autori navodzujú atmosféru, že za zle nastavený dôchodkový systém môže živnostník a nie regulátor. Preto považujem za nekorektné, aby autori navrhovali riešenie cez obmedzenie a zhoršenie flexibility podmienok výkonu ekonomickej činnosti, ktorá aj tak nevyrieši problém zle nastaveného priebežne financovaného dôchodkového systému a katastrofálny prístup Sociálnej poisťovne k vlastným klientom v oblasti informovania o budúcich dôchodkových nárokoch.</p>	<p>Nemyslíme si, že je text napísaný tak, že obviňuje živnostníkov zo zle nastaveného systému. Ukazujeme, ako fiktívni živnostníci vďaka tomu, že sú fiktívni, ťažia zo súčasných podmienok, vďaka ktorým sú napr. v zdravotníctve čiernymi pasažiermi.</p> <p>Živnostníci skutočne neplatia rovnako veľké zdravotné odvody, aké plynú z korešpondujúcej závislej práce.</p>

			<p>Autori navodzujú stav, že živnostníci neplatia zdravotné odvody a že môžu za zle nastavený systém financovania. Problém je však niekde inde a nie je možné za tento stav viniť živnostníkov.</p>	
21	<p>Str. 8, štvrtý odstavec, posledná veta (pred citáciou)</p>	<p>Odporúčam dopracovať dôkazy (precizovať metodiku a analytickú časť), aby bolo možné súhlasiť s tvrdením. Aj keď ide o citáciu, autori ju vložili do iného kontextu (viď zdôvodnenie vedľa).</p>	<p>Autori nepreukázali žiadnou analýzou nákladovosť živnostníkov pre systém zdravotného poistenia (spotrebu zdravotníckych služieb hrađených zo systému verejného zdravotného poistenia). Čo ak živnostník aj spotrebováva menej služieb zdravotníckeho systému? Nevidel som NTA účty pre živnostníkov v porovnaní so zamestnancami.</p>	<p>Fiktívni živnostník je niekto, kto vykonáva závislú prácu na živnosť. Preto očakávame, že má rovnaké (aspoň podobné) charakteristiky ako zamestnanec (vdďaka tomu, že je živnostník, môže byť pod väčším stresom, nemusí mať rovnaký prístup k preventívnym kontrolám (nemá nárok na pracovné voľne pre návštevu lekára), dalo by sa teda predpokladať, že jeho zdravotný stav v celom živote, najmä v starobe, bude horší. Náš predpoklad je preto voľnejší). Najväčšiu časť zdravotnej starostlivosti človek v priemere spotrebováva v období, keď je ekonomicky neaktívny (narodenie, staroba resp. end-of-life care). V systéme, aký máme na Slovensku (pracujúci prispievajú na starostlivosť všetkých, aj tých, ktorí nemôžu prispievať), je tak fiktívni živnostník v pozícii čierneho pasažiera (treba vnímať v celom jeho lifecycle a v porovnaní so zamestnancom). Nemáme za to, že toto potrebujeme dokazovať pomocou NTA.</p>

22	Str. 8, posledný odstavec,	Odporúčam dopracovať dôkazy (precizovať metodiku a analytickú časť), aby bolo možné súhlasiť s tvrdením.	Autori nepreukázali, že by počet fiktívnych živnostníkov mal dlhodobu rastúcu tendenciu (v reakcii na graf 6). Odmietam akceptovať tézu, že ak živnostník nemá zamestnanca, tak je fiktívny alebo dokonca falošný živnostník.	Aj my odmietame tézu, že živnostník bez zamestnanca je fiktívny živnostník. Preto používame dáta od ŠUSR a pomáhame si aj prieskumom EWCS. Za sledované obdobie narástol počet živnostníkov, ktorí sami priznajú, že ich činnosť mala charakter závislej práce z 89-tisíc v roku 2010 na 121-tisíc v roku 2023 (graf 4). Rastúce tendencie je padať aj v grafe 6, ten však ukazuje zlomy (2015 pokles, 2017 nárast, 2020 pandémia □ pokles, 2023 pravdepodobne boom spôsobením uvoľnením po pandémií).
23	Str. 9, prvý odstavec	Odporúčam dopracovať dôkazy (precizovať metodiku a analytickú časť), aby bolo možné súhlasiť s tvrdením.	Celé toto matematické cvičenie je postavené na predpoklade ideálne platných podmienok neexistencie rizika straty klienta, existencie nulových nákladov na kapitál a neexistencii konkurencie na strane ponuky práce. Ako matematické cvičenie akceptujem, ale ako základ pre formovanie odporúčaní to považujem za nedostatočné.	Fiktívni živnostník je niekto, kto robí to isté ako zamestnanec. Aj keby sme opustili fiktívneho živnostníka a pozreli sa na obyčajného živnostníka, nerozumieme, ako by bolo toto cvičenie ovplyvnené? Odmeny akéhokoľvek výrobného faktoru už sú totiž zahrnuté v nákladoch živnostníka, ktorý, ak by bolo pre neho výhodné účtovať o skutočných nákladoch, potom by pravdepodobne použil tento režim aj na Slovensku, využíva vo väčšine prípadov práve paušálne výdavky. Jeho zisk, v našom prípade, čistý príjem, je odmena za jeho činnosť (jeho osobný výrobný vstup). Štandardne sa v literatúre k zisku ešte pripočítavajú ďalšie hodnoty, ktoré si živnostník môže dať do nákladov a implicitne mu zvyšujú príjem ako napr. leasing auta, ktoré používa aj na

				osobné účely (Milanez a Bratta, 2019). Zamestnanec takéto možnosti nemá.
24	Str. 10, odstavec pod grafmi 11 a 12	Odporúčam preformulovať.	V tejto vete je zrejme logická chyba (tautológia). Ak je pomer živnostníkov vyšší v dôsledku nižšieho daňovo-odvodového zaťaženia, tak spolu nemôžu tvoriť jednu z príčin. Pretože potom by bolo možné tvrdiť aj to, že ak zvýšime daňovo-odvodové zaťaženie živnostníkov, zníži sa ich počet a odstránime príčinu nižšieho výberu daní. To ale nemusí viesť k vyššiemu výberu daní, ale naopak k strate na pridanej hodnote. Pretože autori nepreukázali elasticitu a/alebo hraničnú mieru transformácie výrobných faktorov (práce a spolu práce a kapitálu pri živnostníkoch), kde by platila optimalita ich využitia. Čo ak živnostník naozaj dáva do svojej práce aj iné vstupy, ktoré autori vo svojej štúdii nedokázali (nechceli) zachytiť.	Text sme upravili. Ako píšeme už v jednej odpovedi, ak do svojej činnosti dáva živnostník aj iné vstupy (nepredpokladá sa u fiktívnych už z definície), potom sú odmeny týchto vstupov už zachytené v jeho nákladoch. Odmena živnostníka (zisk), je odmenou jeho výrobného vstupu (činnosti/práce).
25	Str. 10, odstavec pod grafom 13	Odporúčam dopracovať dôkazy (precizovať metodiku a analytickú časť) a vyjadriť podmienky	Aké odvetvia využívajú prevažne „štandardné“ pracovné pomery a je v týchto odvetviach najrýchlejšie rastúca pridaná hodnota a produktivita?	Text sme upravili. Nerozumieme, ako by sme mali realizovať navrhované cvičenie, aby sme realizovali analýzu „fiktívnosti“ vykonávania živnosti.

		„štandardných“ pracovných pomerov v kontexte modernej ekonomiky a nových odvetví (služieb), aby bolo možné súhlasiť s tvrdením.	Chceme zo Slovenska štát s binárnymi možnosťami využívania pracovnej sily, t.j. buď si živnostník alebo zamestnanec? Prečo autori nepodrobujú dôslednej analýze najmä schopnosť zvyšovať produktivitu pri rôznych formách vykonávania ekonomickej činnosti a na tomto pravidle by realizovali analýzu „fiktívnosti“ vykonávania živnosti.	
26	Str. 10, odstavec pod grafom 13, posledná veta	Odporúčam tento identifikovaný problém vytiahnuť ako kľúčovú výskumnú hypotézu a voči nej skúmať rôzne faktory.	<p>Touto vetou autori konečne odhalili skutočný problém: extrémne zrýchľovanie rastu daňovo-odvodového zaťaženia, ktoré núti ekonomické subjekty hľadať možnosti rastu čistého príjmu.</p> <p>Problém tak nie je vo fiktívnosti živnostenskej činnosti, ale v reálnosti nespravodlivého prerozdelenia vyprodukovanej hodnoty medzi verejný sektor a vlastníka výrobného faktora.</p> <p>Problém „fiktívnosti“ živnostenskej činnosti je skôr právny problém s ekonomickými dôsledkami a nie naopak, t.j. hľadať ekonomický problém a tomu napasovať právne riešenia.</p>	<p>Nie, zaťaženie práce nerastie extrémne zrýchľujúcim rastom – toto tvrdenie neseďí matematicky. Rastie iba rýchlejšie ako rastú priemerne mzdy, čo uvádzame v texte.</p> <p>Zaťaženie práce je nadpriemerné, ale nie je výrazne vzdialené od priemeru (12. najvyššie v OECD a v EÚ). Česko má dynamicky približne rovnaký problém s vývojom zaťaženia práce (možno ešte väčší, pretože u nás sa odpočítateľná položka aspoň valorizuje pomocou životného minima, v Česku sa zľava na dani mení administratívne a donedávna bola dlhú dobu konštantná). Pokles sadzby DPFO z 19 na 15 % bol prijatý počas Covidu a malo ísť iba o dočasné zníženie.</p> <p>Problémom je, že rastie rozdiel medzi zaťažením práce a živnostníkmi, avšak to je viac na strane zaťaženia SZČO, ktoré diverguje aj od vývoja</p>

				<p>životnej úrovne (meranou strednými príjmami) – v čase s rastúcimi príjmami, klesá zaťaženie.</p> <p>Nerozumieme čo je realnosť nespravodlivého prerozdelenia vyprodukovanej hodnoty a ako určiť koncept spravodlivého prerozdelenia, aby nevyvolával ďalšie diskusie (horizontálna, vertikálna, medzigeneračná spravodlivosť, princípy ability-to-pay alebo na základe úžitku).</p>
27	Graf 15 – názov grafu	Odporúčam preformulovať názov grafu	Zavádzajúci názov grafu. SZČO dáva do hodnoty služieb viac ako len prácu. Rozdiel medzi dvoma krivkami tak predstavuje výnos mimo práce (iné výrobné faktory). Autori by mali v metodike prezentovať spôsoby vyjadrenia ostatných faktorov nesúvisiacich s prácou, ale súvisiacich s ostatnými rizikami výkonu samostatnej ekonomickej činnosti (podnikateľské riziko a ostatné faktory).	Upravili sme názov grafu. Nerozumieme, prečo by sme mali zohľadňovať napr. podnikateľské riziko, keďže to by malo byť zohľadnené v zisku podnikateľa ale nie vo vývoji zaťaženia a jeho vývoji v čase (ak v čase rastú príjmy všetkých, znižuje sa zaťaženie živnostníkov, efektívna daňová sadzba tak nie je lineárna ale degresívna v čase).
28	Text pod grafmi 14 a 15	Odporúčam spresniť metodiku a vyjasniť obsah pojmu „pravý“ živnostník	Autori nikde v texte nedefinovali, čo sú „praví“ živnostníci a tiež čo sú „falošní“ / „fiktívni“	Myslíme si, že to máme vymedzené v boxe 1.

29	Druhý odstavec pod grafmi 14 a 15	<p>Precizovať, čo je vlastne problém a čo sú špekulácie.</p> <p>Precizovať metodiku, aby bolo možné pochopiť, prečo autori navrhli riešenie „označiť živnosť závislou prácou“.</p>	<p>Aký je ten problém? Autori ho vôbec nekonkretizujú, aký je ekonomický problém, ak nie je rozdiel medzi živnosťou a zamestnaním. Jediné, čo som sa v texte dočítal, že je to fiktívny problém, ktorý chcú autori riešiť zvýšením zdanenia (teda je to problém pre verejný sektor z pohľadu priestoru na zvyšovanie daňovo-odvodového zaťaženia) a je to právny problém, ktorý však autori v texte vôbec nerozoberajú.</p> <p>Aké špekulácie existujú, ak má fyzická osoba možnosť voľby medzi vykonávaním ekonomickej činnosti na svoj vlastný účet, svoju vlastnú zodpovednosť oproti tomu, že vykonáva ekonomickú činnosť na cudzí účet, bez vlastnej zodpovednosti?</p> <p>Ja vidím rozdiel v tom, že si ekonomický subjekt dokáže oceniť riziká, ktoré na seba preberá a podľa toho sa rozhodnúť.</p> <p>Autori opustili ekonomickú analýzu bez dôkazov a vstupujeme do roviny špekulatívnej regulácie s právnym riešením nesprávne definovaného problému.</p>	<p>Pridali sme text do úvodu komentáru, aby bolo jasnejšie, čo je problém. Hlavný problém je, že pri súčasne platnom nastavení pravidiel dochádza k ich obchádzaniu s veľkou pravdepodobnosťou preto, že regulátor nie je efektívny v ich vynucovaní. Vo výsledku takýto stav spomaľuje diskusiu o potrebe upraviť regulácie trhu práce (napr. vytvorením tretej inštitúcie medzi závislou prácou a živnosťou a živnosť prenechať napr. remeselníkom), zvýšiť flexibilitu na trhu práce, novelizovať znaky závislej práce, a pod., pretože dotknuté firmy využívajú nástroj, ktorý je „extrémne“ výhodnejší ako zamestnávanie.</p>
----	-----------------------------------	--	--	--

30	Kapitola 4, prvý odstavec	Odporúčam prezentovať právnu definíciu nelegálneho zamestnávania, doplniť do cieľa štúdia, predstaviť metodiku overovania hypotézy a metódy (asi bude musieť byť súčasťou aj právna analýza). Bez toho sú to len tvrdenia bez dôkazu.	<p>Autori neprezentovali právnu definíciu nelegálneho zamestnávania a ani podľa kritérií (viď nižšie) nepostupujú. Takže by som opatrne prepájal výkon živnostenského oprávnenia s nelegálnym zamestnávaním. Ak chcú v tom tvrdení autori pokračovať, Kancelária NRSR by mala byť prvým terčom Národného inšpektorátu práce.</p> <p>Nelegálne zamestnávanie je zamestnávanie fyzickej osoby u zamestnávateľa, pričom:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) medzi zamestnávateľom a pracujúcim nie je založený pracovnoprávny vzťah podľa Zákonníka práce alebo štátnozamestnanecký pomer podľa zákona č. 55/2017 400/2009 Z. z., 2) medzi zamestnávateľom a pracujúcim je založený pracovnoprávny vzťah podľa Zákonníka práce alebo štátnozamestnanecký pomer podľa zákona č. 55/2017 400/2009 Z. z., ale zamestnávateľ nesplnil oznamovaciu povinnosť voči Sociálnej poisťovni podľa § 231 zákona č. 461/2003 Z. z., 	<p>Hneď prvý bod citovaného zákona je použiteľný pre prípad zamestnávania fiktívneho živnostníka – pracovníka, ktorého činnosť nesie znaky závislej práce.</p> <p>Pridali sme do textov zmienky o poslaneckých asistentoch. Tí však fungujú podľa zákona o NR SR a príslušnej vyhlášky. Aj keď nechceme predikovať, ako by rozhodol súd, s veľkou pravdepodobnosťou sa nejedná o porušenie Zákonníka práce.</p>
----	------------------------------	---	--	---

			<p>a to do siedmich dní od uplynutia lehoty podľa § 231 zákona č. 461/2003 Z. z. na prihlásenie do registra poistencov a sporiteľov starobného dôchodkového sporenia, najneskôr však do začatia kontroly nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania, ak táto kontrola začala do siedmich dní od uplynutia lehoty na prihlásenie do tohto registra,</p> <p>3) zamestnávateľ v rozpore s podmienkami podľa § 21 ods. 1 zákona č. 5/2004 Z. z. zamestnáva pracujúceho, ktorý nie je príslušníkom členského štátu Európskej únie, Islandu, Nórska, Lichtenštajnska, Švajčiarska alebo je bez štátnej príslušnosti,,</p> <p>4) zamestnávateľ v rozpore s podmienkami podľa zákona č. 480/2002 Z. z. o azyle a zákona č. 404/2011 Z. z. o pobyte zamestnáva pracujúceho, ktorý nie je príslušníkom členského štátu Európskej únie, Islandu, Nórska, Lichtenštajnska, Švajčiarska alebo je bez štátnej príslušnosti.</p>	
--	--	--	---	--

			Nejako mi z toho uniká SZČO, ktorá vykonáva činnosť na základe živnostenského oprávnenia.	
31	Kapitola 4 – celá kapitola	<p>Viacero odporúčaní:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. vysvetliť na čo konkrétne sa má inšpektorát práce zamerať (druhý odsek kapitoly) 2. Ako posúdiť strategický význam obchodného partnera vo vzťahu k závislosti zamestnanca (viď prvé odôvodnenie vedľa) 3. Ako autori zdôvodnia, že samosťatne ZČO nemá prioritne byť zamestnávateľom (viď druhé odôvodnenie vedľa) 	<p>A čo ak dáme do porovnania obchodných partnerov, kde jeden partner považuje druhého za strategického a nemá možnosť konať inak (ak nechce stratiť odberateľa) ako len v podriadenosti. Pozor na miešanie právnych definícií a ekonomických dôsledkov posudzovania (rozhodovania za rizika a neistoty).</p> <p>Tu autori explicitne uznali, že moderné formy zamestnávania nevyužívajú jeden alebo viacero prvkov (podmienok). Preto zmyslom nie je odhaľovať a exemplárne trestať zamestnávateľov za to, že umožňujú moderné formy zamestnávania a/alebo využívajú živnostníkov na svoju činnosť, ktorá má do značnej miery charakter projektovej činnosti („najímam si vás na 1 projekt a ak sa biznisovo ujme, bude to na dlhšie...“). Naopak, mali by sme podporovať tieto moderné a flexibilné možnosti výkonu ekonomickej činnosti a tomu upraviť ostatné politiky. A nie naopak, ak</p>	<p>Výrazne sme prepracovali kapitolu 4, aby bola v súlade s pripomienkami.</p> <p>K bodu 3., stále platí, že aj keď by SZČO nemal byť prioritne zamestnávateľ, ide o osobu, ktorá podniká. Malo by sa na neho preto hľadieť ako na podnikateľa, čo je v rozpore s tým, ako fungujú fiktívni živnostníci, teda vykonávajú závislú prácu.</p> <p>Ani keby sa všetci živnostníci zamestnali (cca 300-tisíc osôb), nebolo by možné vyriešiť všetky problémy verejných fondov, keďže zamestnancov je cca 2 mil. Veríme, že aktuálna verzia komentáru niečo podobné ani nenaznačuje.</p> <p>Nie, cieľom komentára nie je trestanie ekonomickej subjektov za ich slobodnú voľbu, ale zvýšiť dodržiavanie súčasných pravidiel. Vďaka čomu by mohlo v dlhom období možné urýchliť potrebné zmeny regulácií trhu práce.</p>

		<p>4. Prezentovať transparentne, čo je cieľom štúdie (viď tretie zdôvodnenie vedľa)</p> <p>5. Ktoré odvetvia sú podľa autorov najviac problematické? Majú nejaké spoločné prvky, že sa v nich vyskytuje väčšia miera využívania kontraktingu? (viď štvrté zdôvodnenie vedľa)</p> <p>6. Aké dôsledky (ekonomické straty) by priniesol návrh autorov na prenos dôkazného bremena na zamestnávateľa?</p>	<p>máme zle regulované verejné peňažné fondy, tak obmedzujeme slobodu ekonomického konania.</p> <p>Naozaj je cieľom tejto štúdie hľadať možnosti ako trestať ekonomické subjekty za ich slobodnú vôľu len preto, že si individuálne dohodujú spôsob spolupráce a nedodržia striktné rigidné pravidlá?</p> <p>Nevyžadovalo by si toto zistenie dôslednú analýzu, aby sme vedeli, v ktorých odvetviach, za akých podmienok a ktoré faktory spôsobujú, že by bolo nutné reštriktívne zakročiť?</p>	
--	--	---	---	--

32	Príloha 1 – Odhad ŠÚ SR	Precizovať metodiku	Toto je dosť nejednoznačná metodika. Autori by mohli vysvetliť jasne cez typ výkazu, konkrétne otázky, konkrétnu kombináciu odpovedí a rozsah vzorky celú metodiku určenia „fiktívnej“ živnosti.	Máme za to, že metodika je popísaná dostatočne.
33	Príloha 1 – Odhad Európskej nadácie pre zlepšovanie...	Odporúčanie na časový test vykonávania činnosti pre 1 zákazníka (klienta)	Zamysleli sa autori nad tým, že sa vo väčšine prípadov bavíme o časovom úseku, kedy je v skutočnosti nutné pracovať pre 1 klienta. Môže to byť 5 sekúnd (predaj na trhu 1 klientovi), 5 hodín (výkon práce právnika/právničky pre klienta), 5 mesiacov (výkon práce architekta/architektky na príprave projektovej dokumentácie pre klienta) alebo aj 5 rokov (zmluvný výskum a vývoj pre 1 klienta). Dĺžka časového úseku tak môže spôsobovať mylný predpoklad o tom, či má alebo nemá SZČO jedného klienta. Ak budeme posudzovať časový úsek 1 sekundy, každá SZČO pracuje v daný okamih len pre 1 klienta.	Doplnili sme text, aby bolo jasnejšie. Ide o prieskum, ktorý sa pýta na situáciu v danom okamihu, no v kontexte celého prieskumu a jeho metodológie a účelu predpokladáme, že nie je možné takýmto spôsobom chápať otázky. Takto by potom mohli byť posudzované aj všetky ostatné dotazy. Potom by dotazujúci nemohol kontaktovať nikoho mimo pracovnú dobu, pretože by nenašli pracujúceho človeka, resp. jeho pracovné podmienky v danú sekundu by nemali žiadnu vypovedajúcu hodnotu. Podmienka 1 dominantného klienta nie je dostatočná pre označenie osoby za ekonomicky závislú osobu.

CELKOVÉ HODNOTENIE (recenzent/ka vyplní túto časť po vysporiadaní sa s pripomienkami analytickou jednotkou):

Prepracovaný dokument hodnotím ako dobre spracovaný podklad pre rozprúdenie hlbšej analytickej práce pre identifikovanie kľúčových skupín, kde môže dochádzať k nedokonalému fungovaniu trhového mechanizmu v dôsledku možnosti využívania inej formy vzťahu medzi dvoma ekonomickými subjektami.

Autori správne poukázali na legislatívne výnimky (regulačné výhody) pri rôznych profesiách alebo inštitúciách. Preto by hlbšie analytické štúdie mali preskúmať najmä dôvody, pre ktoré boli a mali by zostať regulačné výhody a ako je možné odlišiť tento druh ekonomickej aktivity podporený regulačnými výhodami oproti ostatným formám, ktoré autori označujú ako „fiktívna živnosť“.

Považujem za vhodné publikovať materiál, pretože prináša dobrý vstup do problematiky a umožňuje čitateľovi pochopiť základné negatívne dôsledky na jednu stranu vzťahu. Zároveň by bolo vhodné do budúcnosti preskúmať aj pozitívne vplyvy, ktoré môže vyššia flexibilita vzťahov mať na produktivitu a pridanú hodnotu v rôznych odvetviach.

S publikovaním materiálu súhlasím.

[1] Výber medzi: 1. analýza (komplexný analytický materiál s návrhmi konkrétnych systémových opatrení); 2. komentár (rozsahovo menší analytický materiál venujúci sa konkrétnemu čiastkovému problému); 3. manuál (metodické usmernenie vyplývajúce z potreby zjednotenia procesov a postupov v konkrétnej oblasti).

[2] Formát 1 pre komentár/manuál (2 recenzenti bez povinného odborného workshopu); Formát 2 pre analýzu (3 recenzenti a povinný odborný workshop).

[3] Do tabuľky značiť pripomienky zásadného metodologického a obsahového charakteru (nie štylistické či gramatické opravy).

[4] Vyplní analytická jednotka: pripomienka bola akceptovaná / pripomienka nebola akceptovaná a zdôvodnenie / pripomienka bola čiastočne akceptovaná a zdôvodnenie.